

Asia: FIVA/2/01.00/2022

Määräykset ja ohjeet 1/2022; Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen (luonnos)

Yleiset kommentit

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Rahoitusvakausvirasto (RVV) kiittää mahdollisuudesta lausua rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskevista määräyksistä ja ohjeista. RVV:n tässä lausunnossa esittämät huomiot liittyvät ainoastaan RVV:n toimivallassa oleviin toimijoihin.

Ohjeilla on liittymäpintaa RVV:n tehtävien hoitamiseen. Liittymäpintaa syntyy talletussuojajärjestelmän korvattavien talletusten määritelmän kautta.

Rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain 1 luvun 3 § mukaan talletukset, jotka perustuvat rikoslain (39/1889) 32 luvussa tarkoitetulla rikoksella saatuihin varoihin, eivät ole korvauskelpoisia talletuksia. Korvauskelpoisia eivät myöskään ole talletukset, joiden omistajan henkilöllisyyttä ei voida selvittää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta annetun lain (444/2017) 3 luvun mukaisesti.

RVV:n näkemyksen mukaan asiakkaan säilytettävät tuntemistiedot ovat osin samoja tietoja kuin ne tiedot, joita pankki raportoi RVV:lle osana tallettaja- ja tilitietojen SCV-raportointia. SCV-raportointia käytetään talletussuojakorvausten maksatukseen. Talletussuojakorvauksia koskevat päätökset tehdään automaattisesti pankin raportointien tietojen perusteella, ellei pankki ole raportoinut tiliä tavalla, joka ohjaa talletuksen manuaaliseen käsittelyyn. Talletussuojakorvausten maksatuksen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että tiedot raportoidaan oikein.

Ohjeilla on jossain määrin vaikutusta myös kriisinratkaisuun. Euroopassa on ollut muutamia luottolaitoksia, joiden kriisitilanteen merkittävänä taustatekijänä on ollut puutteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvissä käytännöissä. Vakavat puutteet voivat johtaa siihen, että laitos ajautuu kriisiin. Toisaalta sillä, miten luottolaitokset soveltavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen vastaisia sääntöjä, voi olla käytännössä vaikutusta siihen, miten kriisinratkaisuprosessi

pystytään viemään läpi myös niissä tilanteissa, joissa kriisitilanne johtuu muista syistä kuin puutteista compliance-käytännöissä.

4. Riskiarvio

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

5.1 Toimintaperiaatteet ja menettelytavat

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskien vähentämiseksi ja hallitsemiseksi laadittavat toimintaperiaatteet ja menettelytavat ovat keskeisiä siinä, mitä tallettajien tietoja tallennetaan ja missä muodossa, sekä siinä, miten tilisopimukset perustetaan. Näillä toimintaperiaatteilla ja menettelytavoilla on tiivis yhteys muihin laitoksen toimintaperiaatteisiin ja menettelytapoihin.

RVV:n SCV-raportoinnin kannalta tärkeitä ovat esimerkiksi seuraavia tilanteita koskevat menettelytavat:

- asiakkuuden perustaminen, erityisesti niiden luonnollisten henkilöiden osalta, joilla ei ole henkilötunnusta ja niiden oikeushenkilöiden osalta, joilla ei ole y-tunnusta
- talletussopimusten solmiminen, erityisesti se, miten varmistutaan siitä, että sopimuskumppani on oikeustoimikelpoinen, esimerkiksi tilanteet, joissa on kyse rekisteröimättömään yhdistykseen verrattavasta toiminnasta
- menettelytavat sen varmistamiseksi, että tallettajan riittävät tuntemistiedot säilytetään ja päivitetään

Viimekädessä toimintaperiaatteet ja menettelytavat vaikuttavat siihen, korvataanko talletus talletussuojasta ja miten talletussuojan maksimikorvaussumma lasketaan. Tallettajien yhdenvertaisen kohtelun kannalta on tärkeää, että kaikkien tallettajien osalta noudatetaan yhtenäisiä menettelytapoja.

Toimintaperiaatteilla ja menettelytavoilla on vaikutusta myös luottolaitoksen kriisinratkaisussa. Selkeät ja kattavat kirjalliset kuvaukset siitä, mitä toimintaperiaatteita luottolaitos noudattaa esimerkiksi asiakkaan tuntemisessa, voivat nopeuttaa kriisinratkaisussa tapahtuvaa liiketoimintakauppaa. Selkeiden ja kattavien kuvauksien kautta mahdollinen ostaja saa tiedon prosessista ja pystyy arvioimaan prosessiin liittyviä riskejä ja sitä kautta laajemmin liiketoimintakauppaan liittyviä riskejä.

5.2 Organisaation järjestäminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

5.3 Työntekijöihin liittyvät toimintaperiaatteet ja menettelytavat

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

5.4 Rikkomusepäilyistä ilmoittaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

5.5. Konsernin ja muun taloudellisen yhteenliittymän toimintaperiaatteet ja menettelytavat

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

6.1 Yleistä

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

6.2 Asiakassuhteen riskiperusteinen arviointi

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

6.3 Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asiakkaan henkilöllisyyden selvittämisen osalta RVV toteaa, että sen kokemuksen mukaan joillain pankeilla tallettajina on myös asiakkaita, joilla ei ole henkilöllisyyttä. Rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain 1 luvun 3 § 1 momentin 15 kohdan mukaan tallettajalla tarkoitetaan talletussopimuksessa tilinomistajaksi merkittyä luonnollista tai oikeushenkilöä taikka kuolinpesää tai muuta sellaista useamman henkilön yhteenliittymää. Erityislainsäädännössä tunnistetaan joitain useamman henkilön yhteenliittymiä, jotka ovat oikeustoimikelpoisia siitä huolimatta, että ne eivät ole juridisesti luonnollisia tai oikeushenkilöitä. Nämä toimijat voivat olla talletussopimuksen osapuolina.

On kuitenkin tilanteita, joissa talletussopimuksen osapuolena on useamman henkilön yhteenliittymä, joka ei ole oikeustoimikelpoinen. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta on

rekisteröimättömien yhdistysten kaltaiset toimijat. Näiden luonnollisten henkilöiden yhteenliittymien osalta kaikkia yhteenliittymään kuuluvia ei ole RVV:n kokemuksen mukaan aina merkitty talletussopimuksiin.

RVV on saanut pankeilta kysymyksiä siitä, miten useamman henkilön yhteenliittymien tilit tulisi perustaa. RVV on todennut, että SCV-raportoinnissa pankki raportoi tallettajana sen, joka on merkitty tilinomistajaksi talletussopimukseen. Tarkempien ohjeiden antaminen tilien perustamisesta ei kuulu RVV:n toimivaltaan. SCV-raportoinnin myötä useat pankit ovat muuttaneet toimintatapojaan niin, että oikeustoimikelvottomien yhteenliittymien osalta tilit perustetaan niiden henkilöiden yhteisomistustileinä, jotka kuuluvat yhteenliittymään.

6.4 Asiakkaan tuntemistiedot

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain 5 luvun 2 § mukaan talletuspankilla on oltava sisäiset järjestelmät sen varmistamiseksi, että kunkin tallettajan korvauskelpoisten ja korvattavien talletusten määrä voidaan jatkuvasti selvittää. RVV:n näkemyksen mukaan tätä kautta pankin tulisi pystyä selvittämään myös se, onko talletus korvauskelvoton siksi, että se perustuu kätkemis- tai rahanpesurikoksella saatuihin varoihin taikka siksi, että talletuksen omistajan henkilöllisyyttä ei voida selvittää rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta annetun lain 3 luvun mukaisesti.

Rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain 3 luvun 7 § mukaan RVV:n on säännöllisesti kuormituskokein varmistettava, että talletuspankin tietojärjestelmät ovat riittävät talletussuojavelvoitteiden täyttämiseksi. RVV testaa säännöllisesti pankkien SCV-raportointia.

Asiakkaasta tuntemistietoina säilytettävät tiedot ohjaavat suoraan sitä, mitä tietoja pankki voi raportoida SCV-tiedostossa tallettajistaan. Vaikka lainsäädännössä ei ole suoraan linkitetty näitä kahta sinällään erillistä teemaa, on näillä tiivis yhteys.

Luvussa 6.4.2 annetaan määräyksiä ja ohjeita rikostuomioita ja rikoksia koskevan tiedon käsittelystä. Rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain 1 luvun 3 § 12 kohdan d alakohdan mukaan korvauskelpoisella talletuksella tarkoitetaan muita talletuksia kuin talletuksia, jotka perustuvat kätkemis- tai rahanpesurikoksella saatuihin varoihin ja jos rikosta koskeva esitutkinta tai oikeudenkäynti on vireillä, talletussuojarahasto voi lykätä korvauksen suorittamista tuomioistuimen lainvoimaiseen päätökseen asti.

Kohdan 107 mukaisesti rahanpesulain mukaisesti rikoksia koskevia henkilötietoja tulee säilyttää erillään asiakasrekisteristä. Pankkien tulee näitä tietoja säilyttäessään huomioida, että pankin tulee kuitenkin pystyä raportoimaan tieto talletussuojakorvausten maksatustilanteessa RVV:lle osana tallettaja- ja tilitietojen SCV-raportointia.

Luvussa 6.4.4 annetaan määräyksiä ja ohjeita tuntemistietojen säilyttämisestä ja päivittämisestä. RVV:n näkemyksen mukaan asiakkaan säilytettävät tuntemistiedot ovat osin samoja tietoja kuin ne tiedot, joita pankki raportoi RVV:lle osana tallettaja- ja tilitietojen SCV-raportointia. Mahdollisessa talletussuojakorvausten maksatustilanteessa talletussuojakorvaukset maksettaisiin suoraan näiden tietojen perusteella. Tästä syystä RVV:lle on tärkeää, että talletuspankit pitävät asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ajantasaisina.

6.5 Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kohdan 155 mukaan yksinkertaistettu menettely ei mahdollista sitä, että valvottava jättäisi noudattamatta yhtä tai useampaa rahanpesulain 3 luvun 2 – 4 § ja 6 §:ssä asiakkaan tuntemiseksi säädettyä velvoitetta. Kohdassa 159 on tunnistettu useamman henkilön yhteenliittymiä, joiden osalta voidaan soveltaa yksinkertaistettua tuntemismenettelyä. Aiemmin kuvatun mukaisesti useamman henkilön yhteenliittymien osalta RVV on käynyt jonkin verran keskusteluja pankkien kanssa siitä, miten tällaiset tilit tulisi perustaa. Koska säilytettäviä tuntemistietoja käytetään pitkälti myös SCV-raportointiin, RVV toteaa, että on kannatettavaa, että rahanpesulain 3 luvun 3 § mukaiset säilytettävät tuntemistiedot, kuten 2 momentin 1 – 3 kohtien mukaiset tiedot, pidetään ajantasaisina myös yksinkertaistettua tuntemismenettelyä käytettäessä.

6.6 Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

6.7 Kirjeenvaihtajasuhteet

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

7.1 Jatkuva seuranta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

7.2 Selonottovelvollisuus

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

8. Asiakassuhteesta kieltäytyminen, palveluiden rajoittaminen ja asiakassuhteen lopettaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

9. Ilmoitusvelvollisuus rahanpesun selvittelykeskukselle

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

10. Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta ja tehtävien ulkoistaminen

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

11. Raportointi Finanssivalvonnalle

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

-

Rahoitusvakausvirasto - Tuija Taos, ylijohdaja; Fanni Teinilä, lakimies